

אברי אריין אינאו

אברי

היננו ניצבים כאן כולנו, משפחתך הענפה והאוהבת, חבריך לקבוצה, מוקיריך ומכיריך, דמומים ורכוני ראש. המומים מלכתך מאיתנו באופן כה פתאומי. הפרידה ממך קשה לי ולכולנו.

הכרנו למעלה מ- 60 שנה, החל ממחנה ההכנה לעלייתנו ארצה בחורף 1938 בעיר ברנו (ברין) שבמורביה; שנתיים הכשרה חקלאית ולימוד העברית בבאר טוביה, ובהמשך למעלה מ- 58 שנים במעין-צבי.

עוד במחנה ההכנה בח"ל התפעלתי מבריאות גופך, בראותי אותך מתעמל בכשרון, ואני רפה הגוף משתאה.

נולדת בנובי-ייצ'ין שבצפון מורביה, בן למשפחה יהודית חילונית. כמו יתר חברי החבורה נכבשת לציונות בתנועת המכבי הצעיר. חשכת העננים בשמי אירופה בישרה את קיצה המתקרב של צ'כוסלובקיה הדמוקרטית ולא איפשרה לך להשלים את לימודיך בבית הספר התיכון.

כהכנה לעלייתך ארצה הלכת ללמוד את מקצוע הרפדות. באפריל 1939 עלית ארצה, לאתר שנפרדת מהזריק ואחיק הצעיר ממך ולא הוספת לראותם לעולם. שואת יהודי אירופה חרצה את גורלם. אתה ואחותך המבוגרת ממך, חברת כפר המכבי, ניצלתם.

בבאר טוביה זכית להקלט במשפחה ותיקה וחלוצית שנקשרת אליה ואל צאצאיה עד היום הזה. היו אלה שנתיים של עבודה בחקלאות ולימוד העברית. היית אחד הבולטים בחברתנו בתרומתך לגיבוש החבורה שעתידה היתה בתום הכשרתה להצטרף למעין בראשית התישבותה.

מי ימנה את תרומתך רבת המעשים והתושיה בכל עבודה ומלאכה, היית אוטודידקט למופת - חריצות, מסירות, שקדנות, דיקנות, תפיסה טכנית לעילא ומעל לכל חברות לא מתנשאת, עשו אותך לאחד החברים המצויינים בקבוצה. לא אמנה את כל מעשיך ותפקידיך במרוצת השנים. לא היית איש של מילים גדולות אך תמיד בולט ולא מתבלט, תמיד נוכח.

יותר מכל היית מזוהה עם המוסד כבעל מקצוע מעולה, מוכר ונערץ ע"י שותפיק לעבודה והלקוחות. בהשתלמויות קצרות יחסית רכשת את כל התארים וההסמכות עד הגיעך להיות מנהלו.

תוך כדי כך עסקת יחד עם איתמר שטולצמן ז"ל בתכנון ובנית מפוח מורכב על מכונית לשם האבסת הדגים בבריכות. זה היה חידוש מהפכני באותם ימים ועל כך זכיתם בפרס ע"ש אליעזר קפלן.

אברי, זכית לבנות יחד עם מרים, תבדל לחיים ארוכים, משפחה חמה. יחד עם ילדיכם פתחתם את ביתכם לרווחה לפני חניכי אולפן, בוגרי חברות נוער, ויצרתם קשרים הדוקים ביותר שמאריכים שנים.

אברי, תחסר לכולנו עד מאוד וביחוד למשפחתך הענפה. כולנו נעשינו עניים יותר. שלום אחרון. ינעמו לך רגבי אדמת הכרמל.

חיים מסד

14/11/99

קראה ליד הקבר – אריקה גולדבך

זכינו במשפחה שניה

יש מעט מאוד אנשים שזוכים פעמיים למשפחה חמה, אוהבת ותומכת בחייהם. אנחנו ילדי חברות נוער ואולפניסטים לשעבר, במשך הרבה שנים, בן זכינו לכל זה אצל משפחת מרים ואברי גרין. ביחד, שניהם עזרו לנו לבנות משפחות משלנו. אנחנו ילדי משפחת גרין, נמצאים בכל מקום בעולם; קוראים לנו שילה, סוזי, יהודית, מיכאל, יפה, ועוד המונים.

וכל-כך קשה לאבד את אבא, אבל אחרי 29 שנות יחסים של המשפחה הקרובה ביותר, זה מה שקורה לי. ילדי איבדו סבא אוהב, אהוב; סבא כל-יכול וגם הכל עושה; סבא שהעניק להם חיוך מתוק על כל ההישגים – גדולים וקטנים; סבא שידע ללמד את כל מלאכות-היד – במילים פשוטות, וייעוץ שקט.

סבא אברי היה הכי-הכי בעולם ובעיקר הוא תמיד היה, ועכשיו איננו. הוא חסר לנו.

קרול שני

נכתב בשבוע של ה"שבעה" – 14/11-20/11/1999

סבא יקר –

תראה כמה הרבה אנשים

מלאו את הבית שלך בשבוע האחרון –

רק אתה היית חסר שם.

יודעת שלא היה לך קל בשנים האחרונות –

לחיות בגוף שבגד בך קשות.

אבל כל-כך רציתי שתמשיך להיות כאן –

גם בשתיקה –

שאוכל להמשיך ולנשק לך את הקרחת המבהיקה,

ואפילו להמשיך ולכאוב את העובדה

שקשה לך –

כמה אנוכי מצדי.

פשוט רציתי שתמשיך להיות,

ועכשיו אני כל-כך מתגעגעת.

יש כל-כך הרבה דברים שהם אתה בזיכרון שלי:

סנדלי הזמש הזעירות שטרחת והכנת בשביל הברבי שלי,

משחקי השש-בש בשבתות, שדאגת שכולנו נלמד לשחק,

הידיים המחורצות שלך, עוד מתקופת המוסד,

הכעס שלך כשגילית שאנחנו מעשנים,

לחיצות היד החזקות שלך, שהביעו יותר ממילים,

הגלידות וריבות התפוזים שהכנת ביחד עם סבתא,

מיץ תפוזים טרי לארוחת ערב של יום שבת,

מאגרים של בוטנים קלויים,

ה"פינראה" שלך...

סבא, היית הכי סבא שסבא יכול להיות.

עכשיו כואב לי לחשוב שיותר לא אראה אותך.

ואני מנסה להתנחם בעובדה,

שסוף סוף השתחררת מהכלא של הגוף

ושאתה צף לך חופשי ומאושר במרחבים.

אוהבת

דלית

סבא שלי

כשילד נולד וגדל ללא סבא. אתה הסבא שהוא היה מיוחד לו.
סבא.

היה כל כך כיל לזהות הנכד שלך ואני מרגיש שהאון כבוד נפל
בחלקי לזהות נכדך.

סבא.

אני מאמין שאנשים רעים יורדים לשיהינום.
אנשים טובים עולים לשן עזן.

אבל נשמות שהורות כמו הנשמה שלך - זוכות לשארף על מה שבנו.
ואתה סבא בנית עם סבתא אימפריה שזו רבים יצרו עליה
אני בטוח סבא. אתה שומע אותנו ופואה אותנו.

ואתה עומד עכשיו. עם החיוך המתוק והחם והמיוחד שלך.
והמבט האמין והחכם והטאה והנחן בראש לחיוב:

יכן. כן. משפחה שלי אני אלוה אתכם עז ששוב נהיה ביחד כולנו.
אני רוצה שתזע לך סבא. שמאוד חשוב לי שתהיה טאה בי
(תמיד היה לי חשוב).

והדואגא שישמרת לי תלווה אותי בכל צרכי.
אני גם רוצה להבטיח לך סבא.

סבתא לעולם תקבל את עזרתנו ותמיד נהיה שם בשבילך ביחד אתך.
אבל אתה הרי כבר יודע זאת.
הינה עוד פעם אתה מחייק. ואני רק יכול לחייק אתך.
סבא'לה.

אני ואתה עוד ניפגש.

ואני מבטיח שאני אאסוף חומר מפתק לשיחה טובה ומעניינת.
ובפרט סבא. אני רוצה לפנות לך הסבים שם בחוץ ולהגיד להם:
היי סביטוון תלמדו מהסבא שלי

בני לך סבא אהוב. תנוח לך על משכבך

(למרות שאני בטוח שכבר מצאת לך אישה או סוסק).

אהב אותך לנצח

נכדך המתקדם

אלון

דברים ביום השלושים לאברי

לפני 30 יום נפרדנו מאברי שהלך לעולמו, והיום אנחנו שוב התאספנו כאן, כדי לכבד את זכרו. הזמן לא עמעם את תחושת האבדה, להיפך - הוא רק העמיק אותה. בכל פעם, בעוברי ליד ביתו, המבט סוקר כדבר ראשון את המשטח, מקום שם נהג לשבת ולידו בני המשפחה וידידים וכולם מטפלים בו במסירות רבה, כדי להקל, לשפר ואולי להחזיר לו משהו מיכולתו. לפני שנתיים הוא נפגע פגיעה קשה. כולנו קוונו שהמאבק לשיקומו יסתיים בטוב, אך הגורל רצה אחרת. אברי הסתלק מחיי היום-יום שלנו, אבל הוא ישאר לתמיד בזכרוננו.

חברים אחדים כבר העלו בדברי ההספד את סגולותיו המיוחדות בגללן זכה להערכה כה רבה. הן בלטו עוד בימי נעוריו ורק התגבשו והורגשו יותר במרוצת השנים.

כבר בגיל צעיר גילה רגש אחריות רב בכל משימה שעמדה לפניו. גם בעבודה וגם בחברה. כך זה היה עוד במחנה ההכשרה בצ'יכיה, ב-Pisarky, כך בבאר-טוביה וודאי כאן בקיבוץ. במושב הוא היה בין הנציגים של חברת הנוער בפני מוסדות הכפר, כלומר הוא נשא לא פעם באחריות על מעשיהם של אחרים. כבר אז היה טיפוס קצת אבהי - שמו בהחלט התאים לאישיותו. כל אלה הקנו לו מקום מכובד בחברת הנוער ואחר-כך במעין-צבי. אחד הדברים המאפיינים אותו היתה גישתו לעבודה. יש אימרה האומרת שאנשים עובדים על מנת להתקיים ולחיות, אך יש כאלה, המצויינים שבהם, שחיים כדי לעבוד. בשביל אברי העבודה יותר משהיתה כורח, היא היתה צורך - צורך פנימי. בענין זה לא ידע פשרות. הוא דרש קודם כל מעצמו, אבל גם מאחרים, בתפקידים השונים שמלא במשק נתקל לפעמים בחוסר הבנה בגלל גישה זו, שראויה היתה לכל הערכה.

זאת ועוד: בשבילו היתה כאן גם שאלה של כבוד עצמי. הרי לא יתכן, שתרומתו בעבודה תהיה פחותה מזו של אחרים. רגש הכבוד הזה גם חייב אותו לעבוד בצורה יעילה ומדויקת. מעולם לא ראיתי שמידיו יצא דבר שאיננו עשוי בשלמות והיו לו כל הכשרונות לכך.

הוא חונן בתבונת כפיים ובתפיסה טכנית מצויינת. הן אפשרו לו לבצע דברים שלשם בצועם לא קבל הכשרה מיוחדת. בשהותנו בבאר-טוביה ריצף, למשל, מרפסת בביתה של משפחתו המאמצת, אף שלא עבד מקודם כבנאי. כאן במשק הוא קבל על עצמו נהול פרויקט של בנין בריכות דגים בשכנותנו. את הנסיון לכך רכש כאשר עבד יחד עם חברים אחרים בחפירת הבריכות שלנו.

אך לא רק איש עבודה היה אברי הוא מילא תפקידים והשתתף בדיוני ועדות. ביחד עם מרים הוא קלט חברי אולפן ובני חברות נוער שהפכו ממש

לבני בית. לרבים מאתנו הוא היה חבר ורע יקר במשך שנים ארוכות שתרם ועזר לאחרים ככל יכולתו אך גולת הכותרת היתה הקמת משפחה חמה ומלוכדת שטיפלה בו בתקופה הקשה באהבה אין-קץ. אווירה תומכת זו עוררה מחדש את רוח היצירה שלו וכך התגלה כשרונו כצייר.

הוא משאיר אחריו משפחה אבלה וחברים דואבים. אם נשאל במה להנציח את זכרו, התשובה איננה קשה, עלינו רק לשאת את עיננו סביב: המוסך, הבריכות ועוד דברים רבים בתוך הקיבוץ שקמו בעזרתו יזכירו אותו לעד.

כך, כזה היה אברי והוא איננו עוד.

יהא זכרו ברוך!

יחזקאל זלצק

אבא יקר!

אנחנו עומדים היום ליד קברך הטרי, כל המשפחה הקרובה והאוהבת ומתקשים להאמין שעזבת אותנו.

מסע הקושי שלך ושלנו החל לפני כמעט שנתיים, כשעברת את האירוע המוחי הכל-כך קשה. התקופה הראשונה הייתה קשה לכולנו ולך במיוחד. ברגע אחד במהלך עבודתך במפעל שכל-כך אהבת, הפכת מאדם צעיר, עובד פעיל וחיוני, בעל אהוב, אב וסב מסוד לחולה סיעודי הזקוק לעזרה.

אבדת את יכולת הדיבור והתקשית לבטא את רצונותיך הבסיסיים ביותר וכשלא הצלחת, כעסת. השיתוק בפלג גופך הימיני, איבוד היכולת ללכת ויותר מכל אי היכולת לשרת את עצמך היה טראומטי וכבד, אבל לא נכנסת לדיכאון. למדת ללכת, התחלת לחזק את ירך השמאלית ומהר מאד הצלחת בעזרתה לבצע משימות שאנשים אחרים מתקשים לבצע בידם הדומיננטית.

אני זוכרת את נסיונותיך הראשונים לקום משכיבה לישיבה או את הצעדים הראשונים לאורך המקבילים בחדר הפיזיותרפיה בשיקום בנתניה - משימות כל-כך פשוטות לכאורה, שהפכו ברגע אחד לכמעט בלתי נתנות להשגה. אבל אתה הרי עקשן מטבעך, לא ויתרת ועבדת קשה שם ואח"כ בבית עם ורד, שכל-כך אהבת ובעזרתה רק התקדמת כל הזמן יותר ויותר.

בתקופת השיקום הארוכה בנתניה התודעת לראשונה לנייר הציור ולעפרונות. ההתחלה הייתה מהוססת מאד, הקווים חלשים ומגומגמים, אבל במהלך הזמן למדת להשתמש נכון בחומרים החדשים שהבאנו לך וציירת בבטחון הולך וגובר. הציור הפך לחלק ממך ובעזרתו הצלחת לבטא את האופטימיות והתקווה שהיו עצורים בתוכך. השתמשת בעיקר בצבעים בהירים ושמחים, השתפרת באיכות מריחת הצבע על הנייר וחשפת את נפש האומן שהייתה בך. הגעת לתוצאות מרשימות שהביאו להתרגשות ושמחה לך וכל הסובבים אותך.

מאז שחלית השתנו גם חייה של אמא, שבמסירות והמון אהבה סעדה אותך יום יום, שעה שעה ולא נתנה לך לשקוע. אמא שנרה בנאמנות על כבודך, דאגה לכל מחסורך ושילמה על כך לא אחת בכאבי גב ודמעה. אנחנו יודעים, שצדקה בכך שלא הוציאה אותך והעניקה לך שנתיים עם מכסימום איכות, כבוד ושמחה ועל כך תודתנו הרבה לך אמא.

אבא, לפני שאני נפרדת ממך, רציתי שתדע שנשמור כולנו על אמא.

תחסר לכולנו מאד,

אוהבים ומתגעגעים כל בני המשפחה.

נורית.

דודה מרים היקרה,

מצער אותי עד מאד לשבת לכתוב לך מכתב זה, וקשה עוד יותר לכתוב על דוד אברי כעל מי שכבר איננו. היעדרותו מנוף חייך וחיינו מכאיבה עד מאד, וחסרונו לצידך מאפיל בודאי על כל הגיון שהוא. עם זאת אני מקווה שגם את רואה את פטירתו של אברי מתוך ההכרה, שעבורו לא היו עוד חיי כפי שהיה בודאי מעדיף שיהיו. התלות הקבועה באחרים, עד כמה שניסית בכל כוחך להקל עליו, לא יכלה להיות תחליף לחיים העצמאיים שמהם נהנה לפני האירוע המוחי. אני משוכנע שהוא לא היה רוצה שיצליחו להחיותו שוב, כדי להמשיך ולהיות אולי עוד יותר נכה ממה שכבר ממילא היה. אני שמח שיכולנו להיות נוכחים במסיבת 25 שנות הנישואים שלכם ולפגשכם שלוש פעמים בקיץ האחרון. אברי היה במצב רוח טוב למדי, אולם למרות זאת לא יכולנו שלא להבחין בעצב הנישקף מעיניו. זה כבר לא היה אותו אברי שהיכרנו.

זו היתה תקופה קשה ביותר עבור שניכם. לך, שקיבלת מאברי תמיד סיוע ועזרה מתוך אהבה ורצון עז לעשות ביחד הכל, היה פתאום בעל שזקוק לעזרה צמודה. עזרה זו הגשת לו באהבה וברצון רב, ושמרת כל הזמן על אופטימיות גדולה: "אנחנו מתקדמים!" בישרת בכל פעם ששוחחנו. אני זוכר היטב את היום בו פגשנו אותכם בבית החולים, ונדחמנו להיווכח איך לפתע אדם בריא הופך למישהו ששוכב במיטת בית-חולים שכל כך לא הולמת אותו. אילו היה "סתם" חולה, היינו יכולים לקבל זאת יותר בקלות, מאשר מצב כזה, בו קשה לפתע לתקשר אותו. לכן פקפקנו ב"הלל יפה" האם הוא מבין את הנאמר, והוא אכן לוחץ את היד מתוך הבנה למילים שאמרנו לו. ובכל זאת, בעבודת נמלים ובמאמצים מרובים הצלחתם יחד להבין זה את זה, להתקדם, וליצור מחדש גם את הקשר עם אנשים אחרים.

אברי היה אדם שנהג לעשות הכל בעצמו, ואם כבר עשה משהו, לא היה אפשרי לעשות זאת טוב יותר ממה שהצליח הוא לעשות. כשרונו ליצור יש מאין היה תמיד לפלא פלאים בעיני, בעוד הוא הסתכל על מעשי הנפלאות שלו בצורה מפוכחת למדי. אמנם נכון, שהתקופה האחרונה בחייו היתה כה דרמטית, עד כי היא מאפילה כרגע על כל היתר. אולם אני זוכר היטב, כי כל ימות חייו היה פעיל, וכי עקבות פעילותו זו ניכרים בכל מקום: בבית, בקיבוץ, בביתה של אמי ואיפה לא? אין מלאכה שקשתה עליו. היתה בעיה? אברי יתקן! תנו לאברי! הוא יידע בודאי איך עושים זאת! בקלי קלות ידע תמיד למצוא את הדרך הפשוטה והנבונה ביותר, בה ניתן לבצע כל מלאכה, ולהחזיר למוטב מכשיר שדמם כאבן. מי עוד ישווה לו?

וכאן היתה לו לפתע מלאכה אחרת לעשותה: לא תיקוני משאיות כבדות, גם לא מכניקה עדינה של מכשירים, אלא עבודה על עצמו כדי להתקדם ולהיות שוב ככולם. והוא עשה זאת. נשך שפתים והתקדם. היה לו קשה, וגם לך היה קשה. אבל הוא התקדם. והוא צייר ציורים נפלאים, עטורי צבע ותנועה. טחנת הרוח אותה צייר במיוחד עבורי שמורה אתי במקום מיוחד. טרם הספקתי למסגר אותה, אך אני מבטיח שאעשה זאת בחודשים הקרובים. לא רק מתוך כבוד לזכרו, אלא בזכות הזכרון שציור זה יביא עמו, בכל פעם שאביט עליו: זכרו של אדם צנוע, שבשקט ובמעט מאד מילים כבש את לבי לעולמים.

היי חזקה, והתנחמי בילדים ובנכדים, אותם טיפחתם יחד בכל כך הרבה אהבה במשך כל השנים הללו. במחשבותינו אנו איתך!

שלך,

מריאנה, עמית, עופרית, ארז, אלון וינאי.

למרים וכל המשפחה שלום רב,

אין לי מילים להביע את רגשותי, כשאני יושבת כה רחוק ושומעת מה קורה אצלך בבית. לא האמנתי כשקראתי שאברי נפטר. כל כך הרבה שנים ובמיוחד בתקופה האחרונה, אהבת וטיפלת באברי כמו במלך. הוא באמת היה איש מיוחד. בן אדם של מעט מילים והרבה מעשים. לא היה דבר שלא ידע לעשות או לתקן ואני בטוחה שעם השקט שלו גם ידע ליעץ במילים. הוא יחסר לרבים.

מרים, אני כל כך מצטערת שאני לא איתכם ברגעים קשים אלו, אבל אתם לא יוצאים ממחשבותי. אני בטוחה שתהיי חזקה בעזרת התמיכה של המשפחה הרחבה והנהדרת שלך ועם כל החברים הטובים.

בתקופה הקרובה תהיו הרבה ביחד ותוכלו להזכר בכל הימים היפים שהיו לכם.

משתתפים בצערכם ומקווים להיות

בקשר בימים טובים יותר.

להתראות בבית

טובי

אלעד ולורה (יעקב).

מרים והילדים הנפלאים במעין צבי

אין מילים בפינו בהם נוכל לנחם אתכם על האסון, שפקד את בתיכם עם מותו של הפתאומי של יקירכם הבעל, האבא, הסבא אברי ז"ל היקר, שהלך לעולמו לבלי שוב. כל משפחת לביא משתתפת בצערכם כי רב, יגונכם כי כבד ושולחים לכם את מיטב ומירב ההשתתפות בצערכם הגדול מנשוא.

מרים נפלאה, ראינו באברי חבר, ידיד ורע, חיבבנו אותו מכל הלב. הוא היה אדם במלוא מובן המילה, הוקרנו והערצנו אותו. אברי היה איש למופת, חבר נאמן, ידיד אמת, תמיד היה מוכן לעזור לזולת, להושיט יד לחבר, לתמוך בכל אדם בקהילה הזקוק לעזרה ומילה טובה.

בדיקה אחת, ביקור ביקורת אחד, יכולים להציל חיי אדם, להביא מרפא ללב, להחזירו לחיי אושר במשפחתו. אולם לא כך רצה אלוה. והיקר באדם - אברי הנפלא הלך ללא שוב.

אברי היה אהוב על הבריות, היה לכולנו ראי, "ראיי" - ראשי תיבות של: רעות, אהבה, ידידות. תמיד היה כזה, עם חיוך על השפתיים, נעים הליכות, מעניק את הטוב והאושר לזולת.

זכורני, שכשאברי ריכו את המוסך, היה בתפקיד הארגוני והניהולי במרכז תיקון הכלים החקלאיים, בצריף הישן שנוהל על ידו. פניו תמיד חייכניות, חבריות וידידותיות, בלי מלה קשה או כעס. תמיד שררה אוירה טובה סביבו במוסך.

אהבנו את אברי, היו לו עיניים בורקות ומאירות וכבש את לב כולם.

חבל על דאבדין, זכרונוך תמיד ישכון במעין צבי. הוא היה אדם אדם נפלא. באישיותו של אברי האדם, החבר והידיד - מצאו נחומים.

משפחת לביא

ספטמבר 2000

אברי היקר -

דברים יפים ורבים כותבים על אדם לאחר לכתו,
אך כאן זאת האמת לאמיתה.

הרוגע והשקט שלך חסרים לנו מאד

המחשבה היצירתית והבונה

הגישה החיובית והמעשית

וכן פרי יצירתך המתמיד.

בביתנו ישנם סולם וארון נעליים, מסגרות לתמונות

ועוד דברים קטנים ויעילים להפליא וכן גדולים ושימושיים;

הכל מעשה ידיך להפליא והכל נעשה בשקט ובצנעה -

ביסודיות ובענווה.

אנו מביטים כל יום במעשה ידיך וזוכרים אותך:

תולה תמונה,

מנסר,

עובד בגינה,

קורא עתון

וסתם משחק עם הנכדים.

כל הדברים האלה שומרים את זכרך נצור בלבנו,

לעולם ועד.

הגרינים הצעירים - יורי עפרה והילדים

געגעען לאבא.

אני מסתובבת בביתי הרחוק ממעין-צבי ורואה את אבא בכל פינה ופינה. בכל חדר השאיר את טביעות אצבעותיו – עבודות עץ, תמונות ממוסגרות שצויר והרבה תיקונים שתיקן.

בכל פעם לפני שאבא ואמא היו מגיעים לביקור, הייתי מכינה רשימת "משימות" לביצוע ואבא בידיו הנפלאות היה מתקן, מהתקן ומתקין. לא מרק ולא טרי היו מסוגלים להתחרות בכשרונו של אבא לתקן ולהחזיר דברים לקדמותם.

אני נזכרת בטיול שערכנו בשנת 1997 לצ'כיה, זאת היתה הפעם האחרונה שבה היינו כל המשפחה ביחד ואבא עדיין בריא. כל פינה בעירה הקטנה, שבה גדל העלתה זכרונות וסיפורים מעברו ואבא קרן מאושר, כשהראה לנו אותם וסיפר את זכרונותיו.

את פניו הקורנות והמאושרות ראיתי גם כשאדם בני עלה לתורה ביום בר-המצוה שלו, כשחזרנו הביתה לאחר התפילות וארוחת הצהרים בבית-הכנסת, אמר לי אבא כשדמעות בעיניו: "אם סבא, אבא שלי, היה יכול לראות את הנין שלו עולה לתורה היה גאה בו ביותר. נדמה לי שגם אבא שלי היה גאה ביותר, שנכדו ממשיך את מורשת אבותיו.

תמיד הייתי הבת הקטנה והמפונקת של אבא ובכל זאת לא חסך את שבטו ממני ונתן לי פעם אחת ויחידה סטירת לחי, כשכיניתי אותו – "אדיוט".

אבא העריך אנשים משכילים ורצה, שאחזור לספסל הלימודים. ובכן אבא, עשיתי זאת, השבוע סיימתי את לימודי ואני כל-כך עצובה, שלא זכית לראות זאת. אך בתוככי אני יודעת שאתה איתי, רואה אותי ומלוח אותי וגאה בהצלחתי.

אזכור אותך תמיד עם חיוך ושלווה, תומך, סומך ואוהב עד אין קץ.

שלך אוהבת ומתגעגעת

חגית.

7.11.2000

סבא,

אני יושב ליד שולחן הכתיבה בבית שלך ושל סבתא וכותב לך כמה דברים שאת חלקם אמרתי לך ואת חלקם יכולת לראות בעצמך ואני בטוח שראית. היית סבא, שהשתנה איתי במהלך השנים. בגילים שזוכרים רק בעזרת התמונות, כשהייתי תינוק, נשאת אותי על ידיך הגדולות. אחר-כך היית סבא של ילד צעיר וסוער - שחקנו ביחד בצעצועים שאת רובם בנית והכנת בעצמך. התנדנדנו בנדנדה שלך. עלינו על בית העץ שבנית בחצר. שיחקנו עם שמיכה ישנה על הדשא ואחר-כך בקשתי ממך עשרות פעמים לעשות לי "הופה הופה רייטה" - ואף פעם לא שמעתי ממך "לא", או "יותר מאוחר". באלבום התמונות יש תמונה שבה אתה יושב על טרקטור במוסך ואני יושב עליך, על הסבא שלי, שידע לעשות הכל בעצמו וידע איך כל דבר פועל.

כשגדלתי יותר שחקנו שש-בש ורמיקוב, עבדנו ביחד בבית המלאכה הקטן שלך וצחקנו יחד על כל העולם.

לפני שנה במהלך שנת השרות שלי במחנות-העולים הגעתי אליכם לביקור, הגעתי לבדי אחרי שזמן רב לא ראיתי אתכם. ישבת בכסא הגלגלים שלך וחייכת אלי את החיוך הצנוע והמפורסם שלך. אני גדלתי והייתי נער בוגר ואתה עברת שינוי עקב המחלה שלך. הסתכלתי עליך, אדם מבוגר שמתמודד באומץ ונחישות עם הקשיים הפיזיים, הגעגועים והעצב.

לפני כשבועיים בחופשה קצרה מהצבא, באתי לבקר את סבתא. העץ והבית שהיה עליו, כבר שנים לא קיימים, אבל נשאר הרבה דברים אחרים, הרבה זכרונות וגעגועים. ישבתי עם סבתא על הנדנדה שלך ונדמה לי שהיא הייתה מאושרת כפליים - גם בשבילך.

היית לי תמיד סבא נהדר,

אוהב ומתגעגע, סער.

5.11.2000

